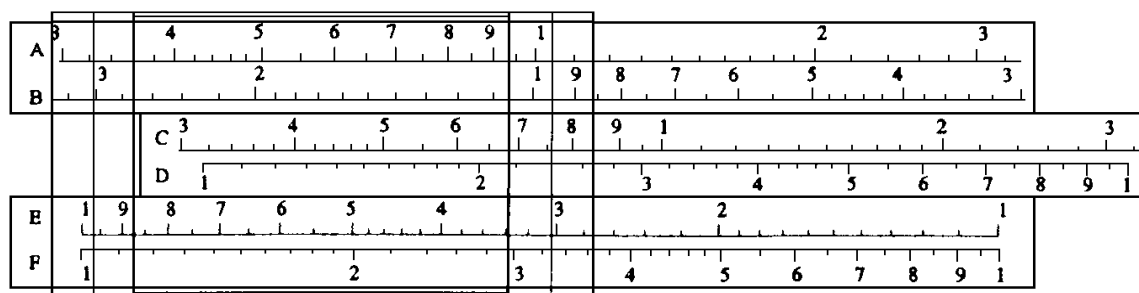

De raadselachtige rekenliniaal verklaard

IJzebrand Schuitema

Systeem Matthijssen

De heer Matthijssen heeft in de jaren twintig een bedrijfje gehad voor het maken van rekenlinialen. Dit was gevestigd in Twente. Hij fabriceerde alleen in opdracht, dus niet voor winkelverkoop. De opdrachten die hij kreeg waren altijd van bijzondere aard. Er is een PR-folder bekend waarin ruim tien firma's genoemd worden die één of meer linialen van hem hebben betrokken. Zijn linialen hadden een fors uiterlijk en werden, gezien dit forse uiterlijk, vermoedelijk alleen op het schrijfbureau gebruikt, men nam ze niet mee op zak. Er zijn slechts enkele linialen van hem in natura bekend, ik ken er vijf, alle in het bezit van musea.

In 1993 heb ik een tentoonstelling over de rekenliniaal ingericht in het Techniek Museum Delft. Die tentoonstelling duurde ca. zes weken en was grotendeels samengesteld uit voorwerpen uit mijn collectie. Ik had enkele Matthijssen rekenlinialen als leenobject daaraan toegevoegd. In de catalogus van die tentoonstelling is in het tekstdeel een kort artikel opgenomen over Matthijssen en zijn linialen.

De afgebeelde rekenliniaal

Deze heeft, zoals in het artikel (O&T 36, blz 20, red.) beschreven, een dubbele looper, gemonteerd op afstand 010. De schalen zijn alle van de lengte 1-10, zij het dat B en E invers (reciproke) zijn en daarenboven A, B en C over 010 verschoven. Omdat op deze rekenliniaal dus alleen de x-schaal voorkomt en geen x²-schaal, zal men bij het uitvoeren van berekeningen vaak buiten de rekenliniaal uitkomen en moet er dan met de schuif teruggeschoven worden. Dit kan worden voorkomen door hier de

O&T nr 36, september 1996 vermeldt een raadselachtige rekenliniaal met twee verbonden lopers. Een medewerker van het Hengelo's Educatief Museum (HEIM) toonde deze tijdens een lezing over rekenlinialen door G. CRAENEN uit Soest.

De liniaal vermeldt "Systeem Matthijssen Hengelo, nr 525, 23-12-'30".

Door tussenkomst van DR.IR.J.A. RIETDIJK te EINDHOVEN wordt het raadsel verklaard door IR.IJ. SCHUITEMA te Odijk

gekoppelde looper te gebruiken, men heeft automatisch op het tweede lopergedeelte de eindstelling, welliswaar niet 10 maar 010 verschoven.

Maar men kan dan verder gaan op de schaal die ook 010 verschoven is t.o.v. de eerder gebruikte x-schaal. Men zal enige routine moeten hebben om direct te weten op welke schaal men verder moet rekenen. De aanwezigheid van reciproke x en 0x schaal maakt het mogelijk om in bovengenoemd geval ook delingen zo af te handelen, dus die te beschouwen als vermenigvuldigingen. Al met al zal het rekenen op deze liniaal dus iets sneller en nauwkeuriger (men hoeft niet opnieuw in te stellen) kunnen plaatsvinden.

Ik hoop met deze toelichting enige verduidelijking te hebben gegeven op de genoemde raadselachtigheid.